

KİTAP İNCELEMESİ

Chad M. BRIGGS ve Miriam MATEJOVA, *Disaster Security: Using Intelligence and Military Planning for Energy and Environmental Risks*
(New York, Cambridge University Press, 2019)

Onur AĞKAYA

Araştırma Görevlisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu kitap değerlendirmesine atıf için

Onur Ağkaya, Kitap Değerlendirmesi: “Chad M. Briggs ve Miriam Matejova, *Disaster Security: Using Intelligence and Military Planning for Energy and Environmental Risks*, New York, Cambridge University Press. 2019”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 19, Sayı 74, 2022, s. 95-97.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler
E-Posta: uidergisi@gmail.com

Bu makalenin tüm hakları *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği*'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Disaster Security: Using Intelligence and Military Planning for Energy and Environmental Risks

Chad M. BRIGGS ve Miriam MATEJOVA

New York, Cambridge University Press, 2019, 248 sayfa, ISBN: 9781108459372

Onur AĞKAYA

Araştırma Görevlisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Bilecik
E-posta: onuragkaya@gmail.com
Orcid: 0000-0003-3044-5978

Her gün birbirine daha bağlı ve karmaşık hâle gelen dünyada; sınıraşan salgınlar, göç hareketleri, siber güvenlik, hibrit savaş, iklim değişikliği, enerji ve çevre güvenliği (EÇG) konuları kaçınılmaz biçimde Uluslararası İlişkiler (UI) disiplininin gündemine girmiştir. “*Disaster Security: Using Intelligence and Military Planning for Energy and Environmental Risks*” adlı kitapta Briggs ve Matejova, bu konulardan EÇG ve daha spesifik olarak afet risklerini, eleştirel biçimde, başta Coğrafya ve Siyaset Bilimi olmak üzere Güvenlik Çalışmalarından Biyolojiye kadar uzanan disiplinler arası bir perspektifle ele almaktadır. Harp oyunlarından faydalanılarak oluşturulmuş ordu ve istihbarat senaryolarını kullanan yazarlar, geleneksel güvenlik anlayışının ilgilendiği savaş ve çatışma konularıyla kıyaslandığında çok fazla belirsizlik içeren ve etkileri uzun vadede daha yıkıcı olan EÇG konusunda farklı alanlarda çalışan bilim insanlarına diyalog zemini oluştururken, karar alıcılara ve ilgili kurumlara da vizyon ve hazırlık bağlamlarında katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Dokuz bölümden oluşan çalışmanın ilk kısmında yazarlar, ABD’de 2005’teki Katrina kasırgası sırasında ihtiyaç duyulan birçok helikopterin Irak’taki askerî birliklere tahsis edilmesini müteakip gelişmelerden yola çıkmakta ve “kimin güvenliği” sorusuyla geleneksel ve tek yönlü güvenlik yaklaşımlarını sorunsallaştırmaktadır. Bu bağlamda, yazarlar, ilk örnekleri 1990’larda ortaya çıktığı kabul edilen ve her geçen gün gelişmekte olan EÇG literatürünü ve kavramlarını, 2000’li yılların başından itibaren dünyada vuku bulan örneklerle sunduktan sonra (s. 5-13), başta ABD Enerji Bakanlığı ve ordusu olmak üzere yerel ve uluslararası kurumların afetlerle mücadele ve planlamada, bilhassa da iklim değişikliği konusunda yeni yaklaşımlara ve araçlara ihtiyaç duyduklarını savunmaktadır (s. 16).

İkinci bölüm, önce, “tehlike”, “risk”, “tehdit” ve “savunmasızlık” kavramlarını detaylı biçimde ele alarak bunların EÇG ve çoklu risk tehditlerinde nasıl kullanılması gerektiğine yönelik bir rehber sunmaktadır (s. 21-24). Devamında, afet risk tespitleri ve kontrolünde geleneksel teorik ve pratik yaklaşımları detaylı biçimde irdeleyen yazarlar, bunların, mevcut ve gelecekteki EÇG tartışmalarında fayda sağlayabilecek yönlerini tartışmaktadır. Yazarlara göre, bu yaklaşımların en önemli sorunu; ellerindeki sınırlı kaynakların ve kapasitelerinin de etkisiyle karar alıcıların ve kurumların, buldukları bölgelerdeki eski vakalar ve döngülerle korelasyon kurmaları ve kesin verilere ya da gerçekleşmesini en mümkün

olarak gördükleri senaryolara ve eylemlere yönelmesidir (s. 31). Kristin Shrader-Frechette'in çevre konusunda "doğal yanığı" (s. 26) ve Simon Dalby'nin eleştirel çevre güvenliği ve jeopolitik yaklaşımlarını takip eden yazarlar, bu noktada " karmaşık sistem yaklaşımı" nı önermektedir. Bu bağlamda, yazarlar, tıpkı bilgisayar ya da influenza gibi virüslerden etkilenen modern sistemlerin somut örneklerini oluşturduğu "birbirine bağlı, işleyişleri ve sürdürülebilirlikleri nasıl oluştukları üzerinde temellenen" ve "ilişki şebekelerinden müteşekkil karmaşık uyumsal sistemler" (s. 34) yaklaşımının enerji, çevre ve afet güvenliğine uyarlandığında, hem yerel hem de uluslararası bağlamda daha verimli planlama ve kontrol mekanizmalarına ulaşılabileceğini öne sürmektedir (s. 36). Bu yaklaşımın, EÇG konularında sorumlu yönetimlere ve kurumlara ve ayrıca kesin verilere ve örneklere yönelen aktörlere ve araştırmacılara, dünyanın farklı bölgelerindeki örneklerden ve yerel tecrübelerden faydalanarak hem birbiriyle bağlantılı olan karmaşık ve kaotik afetlere karşı daha hazırlıklı ve "tahminden ziyade öngörüyle" hareket edebilmek konusunda yardımcı olabileceği savunulmaktadır (s. 37).

Üçüncü bölümde, yazarlar, kökenleri 1800'lü yıllara giden harp oyunlarının (s. 41) " karmaşık senaryo-temelli" tasarımlara uyarlandığında karar alıcıların ve sahadaki personelin EÇG bağlamındaki tehlike ve risklerin doğurduğu belirsizlikler ve zorluklar karşısında daha donanımlı hâle geldiği argümanını daha güçlü biçimde savunmaktadır. Bunu yaparken, bu tip uygulamaların 2009'dan itibaren kendi kendine ortaya çıkan bir ihtiyaç biçiminde, nasıl önce ABD'deki bazı kurumlar ve daha sonra başta NATO ve diğer uluslararası örgütler tarafından üniversitelerle işbirliği yapılarak gerçekleştirildiğini somut örneklerle (s. 48-54) anlatmaktadır. Son olarak yazarlar, farklı alanlardan katılımcıların bu uygulamalara ilişkin beklenti, yaklaşım ve değerlendirmelerine yönelik kesitler sunarak (s. 56-59) argümanlarını güçlendirmektedir.

Dördüncü ve beşinci bölümlerde, ABD Enerji Bakanlığı, ordusu ve gizli servisleri tarafından kullanılan ve yazarların bizzat katkıda bulunduğu karmaşık senaryo-temelli tasarımlar, bunların uygulamaları ve çıktıkları ile sunulmaktadır. Yazarlar, öncelikle, Peru, New York ve daha sonra Japonya ve Hawaii'deki afet senaryolarını içeren tasarımların nasıl hazırlandığını ve hazırlık aşamasında dikkat edilmesi gereken parametreleri detaylı biçimde anlatmaktadır (s. 69-72, 79-80, 103). Daha sonra, bunların tatbikinin, karar alıcıların ve personelin, EÇG'nin ve bilhassa iklim değişikliği sonucu ortaya çıkan afetlerin doğasında bulunan belirsizliğe karşı hazırlıklı olmasını sağladığını savunmakta ve ayrıca, metodolojik olarak dünyanın farklı bölgelerindeki örnek vakaları tasarımlara eklemenin faydalarına odaklanmaktadır. Bunlara ilk örnek, dördüncü bölümde 2012'de gerçekleşen Sandy Kasırgası'nın hemen hemen aynısının yaklaşık üç yıl kadar önce ABD ordusu için tasarlanan bir harp oyunu senaryosunda yer almasıdır (s. 82). Bir benzeri, Japonya'da Fukushima Daiichi nükleer enerji istasyonu için tsunami olasılığını içeren 2009'daki bir risk raporundan esinlenerek geliştirilen karmaşık senaryonun 2011'de gerçeğe dönüşmesidir (s. 97).

Altıncı bölüm, zor koşullar ve belirsizlik durumlarında karar alma becerisini geliştirmek, aynı zamanda yeni taktik ve stratejilerin test edilmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmış "harp oyunları ve simülasyonlar"ın (s. 117) karar alıcılara uygulamaları ve bunların çıktılarını içermektedir. Yazarlar, harp oyunlarının hazırlanmasındaki öncelikli hususları açıkladıktan sonra, NATO ve AB eğitimlerinde kullanılan Batı Afrika, Akdeniz ve Orta Doğu'yu konu alan harp oyunları üzerinden çatışma ve insani müdahale durumlarında afet güvenliğinin etkilerini tartışmaktadır. Buna göre, her ne kadar politik unsurlar kadar önem atfedilmese de EÇG riskleri, modern çatışmaların seyrinde; şiddet, isyanlar ve yolsuzluk gibi faktörler kadar belirleyici durumdadır (s. 135-136). Yedinci bölümde ise, bir

önceki bölümde temellendirilen hibrit felaketler, ekosistem ve altyapıyı hedef alma ve hibrit savaş gibi kavramlar siber saldırı (s. 143) senaryolarıyla birleştirilerek Bosna-Hersek, Ukrayna ve Kanada'nın örnek alındığı simülasyonlara uyarlanmaktadır (s.145-159). Bu noktada yazarlar, ülkelerin ve bölgelerin enerji ve çevre sistemlerini hedef alan ve ayrıca, geo-mühendislik teknolojileri uygulamaları sonucunda ortaya çıkan çevre sorunları olmak üzere başlıca iki hibrit afet türüne odaklanmaktadır. Yazarlar, sayıları artmakta olan bu formdaki afetlere karşı hazırlıklı olmanın en önemli tekniklerinden birinin, yine, harp oyunları ve senaryolar ve uygulamaları olduğunu savunmaktadır (160-161).

Bilhassa Uİ araştırmacıları için önemli hususlar barındıran sekizinci bölüm, enerji ve çevre güvenliği konusunda, siyasi karar alıcılar ve resmi kurumlarla iletişimde ortaya çıkan engellere odaklanmaktadır. Buna göre, afet ve risk yönetimi için alınması gereken önlemler ve uzun vadeli projelerin önündeki en büyük engellerden ilki; geçmişte çok eskiye giden, politikada ve toplumlardaki “bilim karşıtı tavırlar”dır (s. 163). Örneğin, “küresel ısınma gerçeğini reddeden” sayısı azımsanmayacak büyüklükteki grupların bulunduğu bilhassa ABD, daha sonra da Rusya, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde, ekonomik çıkar gruplarıyla işbirliği içindeki siyasal iktidarlar, medyayı da kullanarak iklim değişikliği politikalarını ötelemekte ve bilimsel çalışmaları baskılamaktadır (s. 164-165). İkinci önemli engel; değerlendirme, güçlendirme ve iletişim sağlamadaki “belirsizlik unsurları”dır (s. 168). Buna göre, geleneksel biçimde ellerinde kesin ve somut verilerle çalışmaya alışmış olan siyasetçiler ve kurumlar ya çok değişkenli afet senaryolarına karşı hiç hazırlık yapmamakta ya da eylemsizliği bir strateji olarak uygulamaktadır. Daha önce değinildiği gibi, Japonya’da Fukushima Daiichi nükleer enerji istasyonuna karşı 2009’da bir tsunami olasılığını içeren risk raporunun göz ardı edilmesine, burada tekrar göndermede bulunmaktadır (s. 171). Diğer engeller ise “kurumsal mantık ve misyon” (s. 172) ve “istihbarat gizliliği”dir (s. 178). Her iki unsur da kurumların işbirliğine yanaşmaması ya da enerji ve çevre güvenliğinde sadece kendilerini ilgilendiren konularda organize olması ve eyleme geçmesinde somut hâle gelmektedir. Son bölümde ise genel bir değerlendirme sunulmakta ve model olarak alınan afetlerin genel itibarıyla tesadüfen gerçek olayları yakaladığı ve ayrıca, yerel gibi görünen vakaların aslında küresel olduğu hatırlatılarak çalışma sonlandırılmaktadır.

Sonuç itibarıyla, Briggs ve Matejova'nın, “mümkün olduğu kadar farklı alanlardan bilim insanlarına ulaşma ve karar alıcılara ve ilgili kurumlara katkıda bulunma hedefleri”nin ölçümlenmesi zor olmakla birlikte, yazarların, EÇG ve afet riskleri konularında farkındalık yaratmak adına önemli ve yenilikçi bir çalışma sundukları söylenebilir. Yazarlar, kuramsal literatüre katkıda bulunmanın kendileri için bir öncelik olmadığını belirtmiş olsa da kitapta kullanılan hikayeleştirici ve kişisel anlatının, yer yer aşırıya kaçtığı görülmektedir. Bu türdeki ufak eksikliklere rağmen, yazarların ulusal ve uluslararası kurumlarla aktif olarak çalışmanın avantajını verimli biçimde kullanması ve ayrıca, karar alıcı mantığını başarılı biçimde yansıtarak EÇG konularını çok yönlü biçimde ele alması, Türkçe’ye henüz çevrilmemiş olan “Disaster Security” adlı kitabı, başta Uİ araştırmacıları olmak üzere konuyla ilgili her okuyucunun okuması gereken bir niteliğe taşımaktadır.